

Nootka. Retorn a una història oblidada (Museu Etnològic de Barcelona, 1998)

Carme Fauria

Directora del Museu Etnològic de Barcelona

El Museu Etnològic de Barcelona (MEB) presentà, al llarg de diversos mesos de 1998, l'exposició "Nootka. Retorn a una Història Oblidada", que proposa una mirada minuciosa sobre la costa del nord-oest, una àrea cultural que ha estat poc al nostre abast. Si es pot dir que les singularitats culturals de l'Amèrica Llatina tenen un espai permanent en la programació del MEB, la costa nord-oest és gairebé una novetat, encara que hi ha un bon precedent, la magnífica exposició "El Ojo del Tótem", que s'hi va presentar l'any 1988, fa justament deu anys. Organitzada per Mercedes Palau, la qual va treballar amb un gran equip de col·laboradors, "El Ojo del Tótem" mostrava una selecció d'objectes de cultura material i d'obres d'art que es conserven als museus europeus i americans; bona part dels objectes eren pedagògics, en el sentit d'introduir el públic en una realitat americana que no acostuma a coincidir amb el tòpic i que, en tot cas, és molt més complexa.

L'exposició fotogràfica "Nootka. Retorn a una història oblidada" ha estat concebuda amb altres finalitats, ja que si bé és cert que aquests tipus de materials, juntament amb la documentació i la cartografia de l'època dels descobriments, permeten tenir una visió fugissera d'altres societats, són també el testimoni de la presència descobridora i científica d'Europa a les costes occidentals d'Amèrica del Nord dos-cents anys enrere.

Per tant, en l'exposició "Nootka. Retorn a una Història Oblidada" destaca el caràcter de restitució als pobladors actuals de

l'illa de Nootka d'alguns dels valors històrics i culturals que van perdre a partir de la dinàmica generada per la presència europea a les seves terres. Les fotografies de paisatges, de poblats, de la gent i de les seves activitats, dels objectes d'ús quotidià o cerimonial, i fins i tot les característiques de les relacions que van establir amb els estrangers, poden anar molt més enllà del fet de fer conèixer un món per a nosaltres distant físicament i culturalment. Són dades valuosíssimes per als actuals descendents d'aquells homes i dones, que els permeten en certa manera recuperar el passat i integrar-lo al present. Així, després d'un trajecte per diferents ciutats d'Europa, farà cap al Pavelló del Canadà de l'Exposició Universal de Hannover l'any 2000, dintre el *Proyecto Mil·lenium* de Mr. Bruce Lund, del Patrimoni Canadenc. Finalment, les fotografies seran acollides al futur centre cultural de Yuquot, al costat dels pals heràldics i dels barrats dels caps nadius de les famílies principals de les tribus *Mowachah* i *Muchahat*, que s'han recuperat gràcies als artistes locals i que reflecteixen novament la seva cultura tradicional, amb la càrrega suficient per a un futur esperançador després d'un llarg hiatus i definitivament lluny de ser només una pàgina passada fixada en els manuals de l'antropologia més acadèmica.

L'exposició és també la recuperació d'una manera d'actuar de l'Espanya de la Il·lustració, que valorava el món de la ciència en tota la seva diversitat, tal com mostren els documents escrits, la cartografia, els dibuixos i els diaris dels homes que prota-

gonitzaven els viatges del descobriment, i que fa només dos-cents anys s'aventuraven per costes encara parcialment desconegudes, a la recerca de passos i mars que avui ja formen part del mite. La curta estada espanyola en aquesta zona i la posterior colonització anglesa van quasi esborrar la memòria del seu pas. Per tant, es reivindica l'actuació de personatges com Juan Pérez, Juan Francisco de la Bodega y Quadra, Alessandro Malaspina, Tomàs de Súrria, etc. Cal tenir en compte la presència de la Companyia de Voluntaris de Catalunya, la qual, sota el comandament del tortosí Pere Alberni, va desenvolupar tasques d'investigació i va ser pioner en la colonització, entesa aquesta sota el concepte d'autosuficiència alimentària; així van néixer els primers horts de verdures i fruiters a l'illa de Nootka per evitar el càstig de l'escorbut en la tripulació dels vaixells que hi arribaven periòdicament. Alberni tenia coneixements d'agricultura i sabia els tipus de plantes que podien cultivar-se en aquestes latituds. Es van refer edificis anteriors ja destruïts i se'n van construir de nous, es va tenir un gran sentit de la diplomàcia per dialogar amb els nadius, i es van aportar valuoses dades etnogràfiques, lingüístiques, cartogràfiques i naturalistes de la zona. Tots ells, i des de plantejaments d'un alt rigor científic, "descobriren" els darrers mons que hi havia dintre el Nou Món.

Des de la perspectiva actual, s'ha de qualificar la presència espanyola a Nootka i la Costa del Nord-oest sobretot d'enriquidora, pel volum de coneixements que aporta sobre una cultura que avui lluita per reprendre definitivament el fil de la seva història.

L'exposició fou possible gràcies a la col·laboració i el treball de tota un seguit d'institucions i de persones, entre les quals cal esmentar el Museo de América i el Museo Naval de Madrid; així mateix, Santiago Cabanas Ansoarena, director general de Relacions Culturals i Científiques del

Nootka. Retorn a una història oblidada
Nootka. Regreso a una historia olvidada

© Carme Fauria

Ministeri d'Afers Estrangers i Carlos Maldonado, subdirector d'Acció Cultural Exterior, van patrocinar l'edició del catàleg; Mercedes Palau, directora de Material Cultural i Edicions de la mateixa Direcció General, que seguí l'edició del catàleg i coordinà els articles; Carme Prats, directora de Patrimoni de l'Institut de Cultura de Barcelona, que va posar cis mitjans per poder fer l'exposició i presentar-la al MEB. Imprescindible va ser també la col·laboració de l'Ambaixada del Canadà i especialment la de Marisa Calés, secretària de l'Associació Espanyola de Estudios Canadienses, que va seguir el procés de l'exposició i del catàleg des de tots els angles. Cal recordar també la tasca dels tècnics i dels equips de muntatge del MEB que van participar en la presentació de l'exposició i en la traducció dels textos del catàleg.